

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΥΣ

Τοῦ κ. **ΑΝΔΡΕΑ Ν. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**,
Διδάκτορα Θεολογίας.

(Συνέχεια ἀπό τή σελ. 14 τοῦ προηγούμενου τεύχους)

4. (6) Ἡ δάση τῆς κοινῆς «συμφωνίας» ἐπὶ τοῦ Χριστολογικοῦ ζητήματος.

Κεφαλαιώδους ἀσφαλῶς σημασίας ἦταν καὶ εἶναι τό ἐρώ-
τημα, γιατί ἡ δική μας πλευρά ἀποδέχθηκε ὡς δάση τοῦ Θεο-
λογικοῦ Διαλόγου τή φράση «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σε-
σαρκωμένη», ἐφόσον αὐτή εἶχε αἰρετική προέλευση καὶ ἐφό-
σον σ' αὐτήν θά μπορούσε νά δοθεῖ καὶ **μονοφυσιτική** ἐρμη-
νεία, κατά τήν ἐπεξηγηματική παρατήρηση τοῦ Καθηγητοῦ
ἀείμν. **Ἰω. Καρμίρη**⁴².

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ φράση «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου
σεσαρκωμένη» ἀνήκει στόν αἰρεσιάρχη **Ἀπολλινάριο**, ἐπί-
σκοπο Λαοδικείας, τά συγγράμματα τοῦ ὁποίου ἀποτέλεσαν
τήν κύρια πηγή τοῦ **Μονοφυσιτισμοῦ**. Οἱ ὁπαδοί τοῦ Ἀπολ-
λιναρίου, γιά νά παραπλανήσουν καὶ νά ἐξαπατήσουν τούς
πιστούς, κυκλοφοροῦσαν τά ἔργα του μέ τά ὀνόματα γνωστῶν
Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὅπως, λόγου χά-

42) Βλ. **Ἰωάννου Καρμίρη**, Αἱ τελευταῖαι ἐξελίξεις τῶν σχέσεων μεταξύ
Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχάλκηδονείων - Ἡ περί Διαλόγου ἀπόφασις, περ.
«Ἐκκλησία», Ἔτος ΜΒ', 1-15 Σεπτεμβρίου 1965, Ἀριθμ. 17-18, σ. 460.

ρη, τῶν ἁγίων **Γρηγορίου Νεοκαισαρείας**, τοῦ **Θαυματουργοῦ**, καὶ **Μεγάλου Ἀθανασίου**, καθὼς καὶ τῶν Ρωμαίων ἐπισκόπων **Φήλικα** καὶ **Ιουλίου**.

Ἔχουμε, ἐν προκειμένῳ, τὴ σαφὴ καὶ κατηγορηματικὴ μαρτυρία τοῦ **Λεοντίου Βυζαντίου**, ὁ ὁποῖος ἔγραψε σχετικὰ: «Τινὲς τῶν τὰ Ἀπολλιναρίου νοσοῦντων, ἦτοι τὰ Εὐτυχοῦς, ἡ τῶν ἀπὸ Διοσκόρου τὴν ἰδίαν αἵρεσιν κρατῦναι βουλόμενοι, τινὰς τῶν Ἀπολλιναρίου λόγων, ὡς Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ ἢ Ἀθανασίου ἢ Ἰουλίου ἐπέγραψαν τοὺς ἀπλουστέρους ἀπατῆσαι βουλόμενοι, ὃ δὴ καὶ πεποιήκασιν· τῇ γὰρ ἀξιοπιστίᾳ τῶν προσώπων, πολλοὺς ἐλεῖν τῶν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας δεδύνηνται· καὶ παρὰ πολλοῖς ἂν εὗροις τῶν τῆς ὀρθῆς πίστεως, τὴν κατὰ μέρος Ἀπολλιναρίου πίστιν, Γρηγορίου ἐπιγεγραμμένην· καὶ τινὰς αὐτοῦ ἐπιστολάς, Ἰουλίου ἐπιγεγραμμένας καὶ ἄλλους δι' αὐτοῦ περὶ σαρκώσεως λόγους, ἦτοι ἐκθέσεις Ἀθανασίου ἐπιγραφομένας, ὅποια ἐστὶν ἢ ἐπιγεγραμμένη ἔκθεσις, συμφωνοῦσα τῇ τῶν τη· οὐ μόνον δέ τούτους, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τινὰς τοιούτους· δηλὸν δέ σοι γενήσεται καὶ παντὶ τῷ φιλαλήθει, ἐκ τῶν παρατεθησομένων αὐτοῦ τε Ἀπολλιναρίου καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ὧν σὺν ἄλλοις ἐστὶ καὶ Οὐαλεντῖνος ὁ ὑποτεταγμένος»⁴³.

Μεταξὺ αὐτῶν οἱ ὅποιοι δέχθηκαν, ὅτι ἡ φράση αὐτὴ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀνήκει τάχα στὸν **Μέγα Ἀθανάσιο** ἦταν καὶ ὁ ἅγιος **Κυρίλλος Ἀλεξανδρείας**, ὁ ὁποῖος, μπορεῖ μὲν ὁ ἴδιος νὰ τὴν ἐννοοῦσε σύμφωνα μὲ τίς ἰδέες του, ὅμως δὲν ἔπαυσε, κατὰ τὸν Καθηγητὴ αἰεὶν. Ἀρχιμ. **Βασ. Στεφανίδη**, νὰ διατηρεῖ τὴν ἀρχικὴ **μονοφυσιτικὴ** τῆς χροιά⁴⁴. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου**, «μόνη, ἄνευ

43) Βλ. **Λεοντίου Βυζαντίου**, Πρὸς τοὺς προφέροντας ἡμῖν τινα τῶν Ἀπολλιναρίου ψευδῶς ἐπιγεγραμμένα εἰς ὄνομα τῶν ἁγίων Πατέρων, PG 86 B, 1948 A.

44) Βλ. Ἀρχιμ. **Βασιλείου Κ. Στεφανίδη**, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Δευτέρα Ἔκδοσις, Ἀθῆναι 1959, σ. 212.

τῆς συμπληρωματικῆς διδασκαλίας τῆς «Ἐκθέσεως»⁴⁵, παρερμηνευθεῖσα ἤγαγεν εἰς τόν Μονοφυσιτισμόν», ὑπογραμμίζει ὁ Καθηγητής ἀείμν. **Ἰω. Καρμίρης**⁴⁶.

Ἐξαιτίας μάλιστα τῆς ἀπό μέρους του μεταχειρίσεως, ὡς ἰσχυροῦ ὄπλου κατὰ τοῦ Νεστοριανισμοῦ, τόσο τῆς «ἀμφηρίστου» θεολογικῆς σημασίας φράσεως «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» ὅσο καί ἄλλων ἀπολλιναρείων ἐκφράσεων, λόγῳ ἄγνοιας τῆς πραγματικῆς προελεύσεώς τους, ὁ ἅγιος **Κύριλλος** παρεξηγήθηκε γιά ἀπολλιναρισμό, παρατηρεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Καθηγητής ἀείμν. **Χρυσ. Παπαδόπουλος**⁴⁷. Ἀπό τίς ἀπολλιναρικές ἐκφράσεις, τίς ὁποῖες ὁ ἅγιος Κύριλλος μεταχειρίστηκε καί οἱ ὁποῖες θά μπορούσαν περισσότερο νά παρεξηγηθοῦν καί νά ἐννοηθοῦν μονοφυσιτικά, σημειώνει ὁ Καθηγητής ἀείμν. Ἀρχιμ. **Βασ. Στεφανίδης**⁴⁸, εἶναι «φυσική ἔνωσις», «φύσις θεάνθρωπος» καί «ἐν τι τό μεταξύ».

Ὁ ἅγιος **Κύριλλος** ἦταν γνώστης τῶν ἐναντίον του κατηγοριῶν τῶν ἀντιοχειανῶν θεολόγων, γράφει ὁ Καθηγητής καί Γραμματέας τῆς Διορθόδοξης Θεολογ. Ἐπιτροπῆς **Βλάσ. Φειδᾶς**⁴⁹. Τίς κατηγορίες δέ αὐτές, γιά ἀπολλιναρισμό καί

45) Πρόκειται γιά τή γνωστή «Ἐκθεσιν τῶν Διαλλαγῶν», ἡ ὁποία ὑπογράφηκε, τό 433, μεταξύ τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας** καί τοῦ **Ἰωάννου Ἀντιοχείας**. - Μέ τήν ὑπογραφή αὐτοῦ τοῦ τύπου συνδιαλλαγῆς ὁ ἅγιος **Κύριλλος** ἀπέδειξε τήν ὀξυδερκειάν του καί ἔσωσε τήν παρά μικρόν κινδυνεύουσαν ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ», παρατηρεῖ ὁ ἀείμν. **Ἀ. Διαμαντόπουλος**, βλ. περ. «Θεολογία», τόμ. 11 (1933), σ. 193.

46) Βλ. **Ἰωάννου Ν. Καρμίρη**, Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Τόμ. Α', Ἐν Ἀθήναις 1952, σσ. 144-145.

47) Βλ. **Χρυσόστομου Παπαδοπούλου**, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καί τά συγγράμματα τοῦ Ἀπολλιναρίου, περ. «Θεολογία», τόμ. 10 (1932), σσ. 97-98.

48) Βλ. Ἀρχιμ. **Βασιλείου Κ. Στεφανίδη**, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 212-213.

49) Βλ. **Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ**, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία Α', Ἀθῆναι 1992, 603.

ἀρειανισμό, ὁ ἅγιος **Κύριλλος** χαρακτήρισε ὡς συκοφαντία. Ὅχι μόνο ἐνίωσε τὴν ἀνάγκη νὰ ἀπολογηθεῖ σέ ὅσους σκανδαλίστηκαν, ἀλλὰ «ἐμφρόνως» καί τίς ἀπέκρουσε⁵⁰ καί μέ σαφήνεια διατύπωσε τὴ χριστολογικὴ του διδασκαλία, στήν ὁποία προσέδωσε καί τό στίγμα τῆς ὁμολογίας.

Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο, ἀναφέρει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Καθηγητής ἀείμν. **Χρυσ. Παπαδόπουλος**⁵¹, ὅτι παρόλο ὅτι ὁ ἅγιος **Κύριλλος** διευκρίνισε ὅσα σημεῖα τῆς διδασκαλίας του θά μπορούσαν νὰ ἐκληφθοῦν ὡς ἔχοντα μονοφυσιτικὴ χροιά, ὥστόσο οἱ ὑποστηρικτές τοῦ **Μονοφυσιτισμοῦ** ἐπέμεναν νὰ τόν θεωροῦν ὡς διδάσκαλό του, ἐφόσον ὁ ἅγιος **Κύριλλος** τὴ διδασκαλία του στήριζε πάνω στά ψευδεπίγραφα συγγράμματα τοῦ αἰρεσιάρχου Ἀπολλιναρίου.

Ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ὁ ἅγιος **Κύριλλος** ἀμυνόταν κατὰ τῶν κατηγορῶν του γιά **ἀπολλιναρισμό**, καθὼς καί κατὰ τῶν ἀκραίων ὁπαδῶν του, οἱ ὁποῖοι δέν ἐνιωθαν εὐτυχεῖς, διότι, ἐνῶ μιλοῦσε γιά «*δύο φύσεις*», **ταυτόχρονα ὑποστήριζε καί τόν θεολογικό ὄρο «μία φύσις**», ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μέ αὐτούς, δέν συμβιβαζόταν μέ τὴν ἀπό μέρους του διδασκαλία γιά τὴν ὑπαρξὴ «*δύο φύσεων*» στό Χριστό. Ὁ ὄρος «*μία φύσις*», κατὰ τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Καθηγητὴ ἀείμν. **Χρυσ. Παπαδόπουλο**⁵², δέν ἐμπόδιζε τόν ἅγιο **Κύριλλο** νὰ διαγνώσει τὴν ἀλήθεια καί νὰ ὑπερασπίσει τόν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν κατηγορία γιά **ἀπολλιναρισμό**, παρὰλληλα δέ νὰ δεχθεῖ καί νὰ ὑποστηρίξει τὴν ὀρθὴ διδασκαλία γιά «*δύο φύσεις*».

Ὡστόσο οἱ φανατικοὶ ὁπαδοὶ τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου**, κυρίως οἱ πρὸς τόν **μυστικισμό** ρέποντες μοναχοὶ τῆς Αἰγύπτου⁵³, δέν

50) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς Σούκηνσον, ἐπίσκοπον τῆς Διοκαιοσαρέων, Περί Πίστεως Α' (Ἐπιστ. ΜΕ'), PG 77, 232 Α.

51) Βλ. **Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου**, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ἐνθ' ἄνωτ., περ. «Θεολογία», τόμ. 10 (1932), σ. 102.

52) Βλ. **Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου**, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ἐνθ' ἄνωτ., περ. «Θεολογία», τόμ. 10 (1932), σ. 100.

53) Ὁ Καθηγητής ἀείμν. Ἀρχιμ. **Βασ. Στεφανίδης** παρατηρεῖ, ὅτι μετα-

ίκανοποιούντο από τις «*Διαλλαγές*» του 433, γι' αυτό και τόν κατηγορούσαν, ότι παρασύρθηκε στο **δυοφυσιτισμό**. Από αυτούς, όπως και από τους ακραίους όπαδούς του **Απολλίναριου**, προήλθαν οι ύποστηρικτές της νέας αίρέσεως του **μονοφυσιτισμού**⁵⁴, του όποιου ήγέτης ύπήρξε ό **Εύτυχής**.

Ό **Εύτυχής** όμως, παρ' όλο ότι στήν ένδημούσα Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως (448) έπικαλέστηκε, μεταξύ άλλων Πατέρων, και τά συγγράμματα του άγίου **Κυρίλλου**, γιά νά στηρίξει τήν αίρεση του **άμιγους μονοφυσιτισμού**, ώστόσο, στήν πραγματικότητα, δέν άποδεχόταν τή διδασκαλία του, σύμφωνα μέ τήν όποία ό Υίός και Λόγος του Θεού ήταν μέν «*έκ δύο φύσεων πρό της ένώσεως*», δηλ. της ένσαρκώσεως, αλλά «*έν δυσί φύσεσι*» παρέμεινε και μετά τήν ένωση. Ό **Εύτυχής** πρόσθευε, ότι μετά τήν ένωση μόνο μία φύση, ή θεία, ύπήρχε στο Χριστό⁵⁵. Γι' αυτό, τήν περιλάλητη έκφραση του άγίου **Κυρίλλου** «*μία φύσις του Θεού Λόγου σεσαρκωμένη*», ό **Εύτυχής** τή μεταχειριζόταν χωρίς τή μετοχή «*σεσαρκωμένη*»⁵⁶.

ξύ του **μυστικισμού** και του **μονοφυσιτισμού** ύπάρχει έσωτερική σχέση. Από τόν πρώτο προέκυψε ό δεύτερος. Δέν είναι τυχαίο, ότι τά συγγράμματα του **Διονυσίου Αρεοπαγίτου**, τά όποια άποτελούν τήν πρώτη συστηματική ανάπτυξη του χριστιανικού μυστικισμού, είναι **μονοφυσιτικά**. Τή βάση της μυστικής ένώσεως του ανθρώπου μέ τό Θεό έθεσε ό άγιος **Αθανάσιος** μέ τήν περίφημη φράση: «Αυτός (ό Λόγος) έννηθρώπησεν, ίνα ήμείς θεοποιηθώμεν», (**Μεγάλου Αθανασίου**, Λόγος περί της ένανθρωπήσεως του Λόγου και της διά σώματος πρός ήμās έπιφανείας αυτού (κεφ. 54), PG 25, 192 και Ε.Π.Ε., τόμ. 1, σ. 366), βλ. Αρχιμ. **Βασ. Κ. Στεφανίδη**, Έκκλησιαστική Ιστορία, Δευτέρα Έκδοσις, Αθήναι 1959, σ. 220.

54) Βλ. Αρχιμ. **Βασ. Κ. Στεφανίδη**, ένθ' άνωτ., σ. 220. - Πρβλ. **Ιωάννου Ν. Καρμίση**, Τά Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Όρθοδόξου Καθολικής Έκκλησίας, Τόμ. Α', Έν Αθήναις 1952, σ. 152.

55) Βλ. **J. D. Mansi**, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima Collectio, τόμ. VI, σ. 744.

56) Βλ. **Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου**, Αρχιεπισκόπου Αθηνών, ένθ' άνωτ., σ. 336.

Στόν ἅγιο **Κυρίλλο** ἀναφέρθηκε καί ὁ **Διόσκορος**, ὅταν κλήθηκε ἐνώπιον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς **Χαλκηδόνος**, γιά νά δώσει ἐξηγήσεις γιά τή στάση του στή **ληστρική** Σύνοδο, καθὼς καί ἂν ἀποδεχόταν ἢ ὄχι τίς κακοδοξίες τοῦ **Εὐτυχοῦς**. Αὐτός δέ δήλωσε: «*Διά τοῦτο καθήρηται Φλαβιανός, ὅτι μετά τήν ἔνωσιν δύο φύσεις εἶπεν. Ἐγὼ δέ χρήσεις ἔχω τῶν ἁγίων πατέρων Ἀθανασίου, Γρηγορίου, Κυρίλλου ἐν πολλοῖς τόποις, ὅτι οὐ δεῖ λέγειν μετά τήν ἔνωσιν δύο φύσεις, ἀλλά μίαν σεσαρκωμένην τοῦ Λόγου φύσιν*»⁵⁷. Τελικά ἡ Σύνοδος τῆς **Χαλκηδόνος** ἀποκήρυξε τή **ληστρική** Σύνοδο καί ἀποφάσισε τήν καθαίρεση τοῦ **Διοσκόρου**, ὡς τοῦ βασιικοῦ ὑπεύθυνου τῶν διαιοπραγιῶν πού ἔγιναν σ' αὐτήν καί ὡς τοῦ κύριου ὑπερασπιστοῦ τοῦ **Εὐτυχοῦς** καί τῆς αἰρέσεώς του⁵⁸.

Θά ἦταν χρήσιμο νά ἀναφερθεῖ, ὅτι παρόμοια ἐπιχειρήματα προέβαλαν καί οἱ **Σεδηριανοί**, γιά νά ὑποστηρίξουν τίς κακοδοξίες τους. Στό δημόσιο διάλογο, πού διοργάνωσε ὁ αὐτοκράτορας **Ἰουστινιανός Α'**, στήν Κωνσταντινούπολη (531), γιά νά συμφιλιώσει τούς Ὁρθοδόξους καί τούς Σεδηριανούς, οἱ τελευταῖοι ἰσχυρίστηκαν, ὅτι μέ τήν ἀποδοχή τῶν «*δύο φύσεων*» οἱ Πατέρες τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου προσέκρουσαν στή διδασκαλία «*τοῦ μακαρίου Κυρίλλου καί μακαρίου Ἀθανασίου, ἐπισκόπων Ἀλεξανδρείας, καί Φήλικος καί Ἰουλίου Ρώμης, ἔτι δέ Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ καί Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου μετά τήν ἔνωσιν ἀποδεχόμενοι*»⁵⁹. Πρόκειται, ἀσφαλῶς, γιά ψευδεπίγραφα συγγράμματα τοῦ Ἀπολλιναρίου, ὅπως σημειώσαμε πῶς πάνω, τά ὁποῖα κυκλοφοροῦντο μέ τά ὀνόματα Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας⁶⁰.

57) Βλ. **E. Schwartz**, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, 2. 1. 1, σ. 117. - Ἐπίσης, **J. Hardouin**, *Acta Conciliorum*, Paris 1714, Vol. II, σ. 132 D.

58) Βλ. **Ἰωάννου Ν. Καμίση**, *Τά Δογματικά κλπ.*, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 158.

59) Βλ. **Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου**, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ἔνθ' ἄνωτ., περ. «Θεολογία», τόμ. 10 (1932), σ. 104.

60) Βλ. **Λεοντίου Βυζαντίου**, Πρὸς τούς προφέροντας ἡμῖν τινα τῶν

Τά κείμενα αυτά ὁ ἅγιος **Κύριλλος** μεταχειρίστηκε «καλῇ τῇ πίστει», ἀφοῦ προηγουμένως τὰ προσήρμοσε στή δική του ὀρθόδοξη διδασκαλία. Ὡστόσο οἱ ἀντίπαλοί του δέν ἔπαυσαν νά διαστρέφουν τήν ἔννοια τῶν ὅρων πού μεταχειριζόταν, γιά νά προκαλέσουν ἔτσι σύγχυση καί νά ἐπιτύχουν τήν προβολή τῶν δικῶν τους κακοδοξιῶν.

Κατά τόν Καθηγητή ἀείμν. **Παν. Χρήστου**⁶¹, ἡ σύγχυση βρίσκεται στά ἴδια τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου**, στά ὁποῖα τόν ὅρο «φύσις» κάποτε ταυτίζει μέ τόν ὅρο «οὐσία»⁶², τόν ὁποῖο θεωρεῖ ὡς εἰδική φύση καί μέ αὐτή τήν ἔννοια ἀποδίδει τήν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ⁶³. Κάποτε ὅμως τόν ὅρο «φύσις» θεωρεῖ ὡς ἔννοια συνώνυμη μέ τούς ὅρους «ὑπόστασις» καί «πρόσωπον»⁶⁴. Ὁ ἅγιος **Κύριλλος**, κατά τόν Καθηγητή **Βλάχ. Φειδᾶ**, ταύτιζε σέ τέτοιο βαθμό τούς ὅρους «φύσις» καί «ὑπόστασις», ὥστε νά ἐναλλάσσει τή χρήση τους

⁶¹ Απολλιναρίου ψευδῶς ἐπιγεγραμμένα εἰς ὄνομα τῶν ἁγίων Πατέρων, PG 86 B, 1948 A.

61) Βλ. **Παν. Κ. Χρήστου**, Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἄρθρο στή Θρησκευτική καί Ἡθική Ἑγκυκλοπαιδεία (Θ.Η.Ε.), τόμ. 7ος, στ. 1172.

62) Πρὸς. «Εἰ μὲν γάρ μίαν εἰπόντες τήν φύσιν τοῦ Λόγου σεσιγήκαμεν, οὐκ ἐπενεγκόντες τό, σεσαρκωμένην, ἀλλ' οἷον ἔξω θέντες τήν οἰκονομίαν, ἣν αὐτοῖς τάχα πού καί οὐκ ἀπίθανος ὁ λόγος, προσποιούμενοις ἐρωτᾶν· Ποῦ τό τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, ἥ πῶς ὑφέστηκεν ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία; Ἐπειδὴ δέ καί ἡ ἐν ἀνθρωπότητι τελειότης, καί τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἡ δῆλωσις, εἰσκεκρόμιστα διὰ τοῦ λέγειν σεσαρκωμένην, παυσάσθωσαν καλαμίνην ῥάβδον ἑαυτοῖς ὑποστήσαντες», **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς Σούκηνσον Β' (Ἐπιστ. ΜΣΤ'), PG 77, 244A.

63) Βλ. **Ἀνδρέου Θεοδώρου**, Ἡ Χριστολογική ὁρολογία καί διδασκαλία Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί Θεοδωρήτου Κύρου, Ἀθῆναι 1955, σ. 59.

64) Πρὸς. «... ἀναγκαίως ἡμεῖς τοῖς ἐκείνου (τοῦ Νεστορίου) μαχόμενοι, τήν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν γενέσθαι φαμέν, τοῦ **καθ' ὑπόστασιν**, οὐδέν ἕτερον ἀποφαίνοντος, πλήν ὅτι μόνον ἡ τοῦ Λόγου φύσις, ἤγουν ἡ ὑπόστασις, ὃ ἐστὶν αὐτός ὁ Λόγος, ἀνθρωπεῖα φύσει κατὰ ἀλήθειαν ἐνωθεῖς, τροπῆς τινος δίχα καί συγχύσεως, καθά πλειστάκις εἰρήκαμεν, εἷς νοεῖται καί ἐστι Χριστός, ὁ αὐτός Θεός καί ἄνθρωπος», **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς τούς τολμῶντας συνηγορεῖν τοῖς Νεστορίου δόγμασιν, ὡς ὀρθῶς ἔχουσι (Ἀπολογία Κυρίλλου, Ἀναθεμ. Β'), PG 76, 400 D. 401 A.

καί σέ βασικά κείμενα τῆς χριστολογικῆς του διδασκαλίας, ὅπως στήν ἐπίμαχη φράση «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη»⁶⁵. Μέ τήν ταύτιση ὅμως τῶν ὄρων «φύσις» καί «ὑπόστασις» ὁ ἅγιος **Κύριλλος** τόνιζε τήν πραγματική καί ἀληθινή ἔνωση τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ «ἐν ὑποστάσει μιᾷ τῇ τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη»⁶⁶ καί ὅχι τήν ἀνθρώπινη φύση γενικά⁶⁷.

Στή χριστολογική διδασκαλία τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου** οἱ ὄροι «φύσις» καί «ὑπόστασις» παρουσιάζονται νά εἶναι ταυτόσημοι μέ τόν ὄρο «πρόσωπον» καί φανερώνουν τό ὑφιστάμενο σ' αὐτό ἄτομο. Στή διαπίστωση αὐτή προέβη καί ὁ **Λεόντιος Βυζάντιος**. Γράφει ὅτι «ὁ ἅγιος Κύριλλος, ποτέ μέν ἐπὶ τοῦ ἀπλῶς ὄντος τῷ ὀνόματι τῆς ὑποστάσεως χρησάμενος..., ποτέ δέ... ἐπὶ τοῦ καθ' ἑαυτῷ ἰδιοσυστάτως ὑφεστῶτος προσώπου»⁶⁸.

Καί οἱ τρεῖς πύο πάνω ὄροι, ἐκτός τοῦ τῆς «φύσεως», ὁ ὁποῖος κάποτε, ὅπως προανέφερα, ἐναλλάσσεται καί μέ τήν ἔννοια τῆς «οὐσίας», στή διδασκαλία τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου** συνήθως δηλώνουν μία καί τήν αὐτή πραγματικότητα, δηλ. τό ἐνιαῖο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Αὐτός ἦταν καί ὁ βασικός ἄξονας τῆς πολεμικῆς του κατά τοῦ **Νεστορίου**.

Στό Χριστό ὁ ἅγιος **Κύριλλος** διέκρινε δύο διαφορετικές μεταξὺ τους φύσεις, δύο συγκεκριμένες πραγματικότητες. Ἡ διάκριση ὅμως καί ὁ διαχωρισμός τους, ὅπως καί ἡ ἰδιαίτερη ἀτομική τους ὑπόσταση εἶναι ἐντελῶς διαφορετικά πράγματα. Αὐτό τό τελευταῖο, παρατηρεῖ ὁ Καθηγητής ἀείμν. **Ἀνδρ. Θεοδώρου**, φθείρει τήν ἔννοια τῆς ἀληθινῆς ἐνώσεως καί κα-

65) Βλ. **Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ**, Ἑκκλησιαστική Ἱστορία Α', Ἀθῆναι 1992, σ. 600.

66) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς Νεστόριον (Ἐπιστ. ΙΖ'), PG 77, 116 C.

67) Βλ. **Ἀνδρέου Θεοδώρου**, Ἡ Χριστολογική ὀρολογία κλπ., ἐνθ' ἄνωτ., σ. 59.

68) Βλ. **Λεοντίου Βυζαντίου**, Τεμάχια θεολογικά, PG 86B, 2012.

ταργεῖ τό μυστήριον τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου⁶⁹.

Ἡ σύγχυση πού παρατηρεῖται σέ κείμενα τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου**, σέ μερικές περιπτώσεις, παρουσιάζεται μέσα σ' ἓνα καί τό αὐτό χωρίο, ὅπως, λόγου χάρι: «*Ταύτη τοι τά, ἐξ ὧν ἐστίν ὁ εἷς καί μόνος Υἱός, καί Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὡς ἐν ἐννοίαις δεχόμενοι, δύο μὲν φύσεις ἡνῶσθαί φαμεν, μετά δέ γε τήν ἔνωσιν, ὡς ἀνηρημένης ἤδη τῆς εἰς δύο διατομῆς, μίαν εἶναι πιστεύομεν τήν τοῦ Υἱοῦ φύσιν, ὡς ἐνός, πλὴν ἐνανθρωπήσαντος, καί σεσαρκωμένον*»⁷⁰. Τό ἀπόσπασμα αὐτό, γράφει ὁ Καθηγητής **Βλάσ. Φειδᾶς**, «*συνήθως παρανοεῖται ἀπό τούς ἐρμηνευτές, ὡς μία ἔκφραση τῶν μονοφυσικῶν τάσεων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅπως καί μερικές ἄλλες σχετικές ἐκφράσεις («φυσική ἔνωσις», «φύσις θεάνθρωπος» κ.ἄ.)*»⁷¹.

Ἀπό τούς περισσοτέρους τῶν νεωτέρων θεολόγων τό χωρίο αὐτό τοῦ ἁγίου **Κυρίλλου** ἐκλήφθηκε ὅτι διδάσκει τήν ἀρχική ὑπαρξη στό Χριστό δύο φύσεων, οἱ ὁποῖες μετά τήν ἔνωσή τους ἔγιναν μία. Ἄν ἡ ἐρμηνεία αὐτή εὐσταθοῦσε, τότε πραγματικά θά προέκυπτε πρόβλημα γιά τό συγγραφέα τοῦ κειμένου αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος **Κύριλλος** θά ἦταν μονοφυσίτης! Ἀπαγε ὁμως τῆς βλασφημίας. Αὐτή ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἐκτός τῶν πραγμάτων, σημειώνει ὁ Καθηγητής αἰείμν. **Παν. Χρήστου**⁷². Ἡ προσθήκη τῆς φράσεως «ὡς ἐνός» ὑποδηλώνει τό ἐνιαῖο τοῦ ἐνός προσώπου⁷³ καί διασφαλίζει τόν ὀρθόδοξο χαρακτήρα τῆς σχετικῆς διατυπώσεως.

69) Βλ. Ἀνδρέου Θεοδώρου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 61.

70) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρός Ἀκάκιον Μελιτινῆς (Ἐπιστ. Μ'), PG 77, 192 D. 193 A.

71) Βλ. **Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ**, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 602.

72) Βλ. **Παν. Κ. Χρήστου**, Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἀρθρο στή Θερησκευτ. καί Ἡθική Ἐγκυκλοπαιδεῖα (Θ.Η.Ε.), τόμ. 7ος, στ. 1173.

73) Πρὸς βλ. «τῶν γέ μὴν ὑποστάσεων, ὡς σύ φῆς, διηρημένων εἰς δύο, καί νοουμένων ὑπάρχειν ἀνά μέρος τε καί ἰδικῶς, πῶς ἂν γένοιτο σύμβασις εἰς πρόσωπον ἓν, εἰ μὴ ἄρα πως ἴδιον ἓν ἐνός λέγοιτο», **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πεντάβιβλος ἀντίρρησις κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν (Βιβλ. Γ', Κεφ. ζ'), PG 76, 160 D.

“Ὅπως ἀκριβῶς ἐνώνονται στὸν ἄνθρωπο ἐσωτερικά καὶ πραγματικά ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, γιὰ νὰ ἀποτελέσουν τὸ πρόσωπό του, χωρὶς τὰ δύο αὐτὰ συστατικά νὰ συγχέονται κατὰ τὴν ἐνωση, γράφει ὁ Καθηγητὴς αἰείμν. **Ἀνδρ. Θεοδώρου**, κατὰ παρόμοιο τρόπο ἐνώθηκαν στὸ Χριστό ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση σὲ μία ἀληθινὴ, ἐσωτερικὴ καὶ ἀδιάσπαστη ἐνωση, ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως, γιὰ νὰ συγκροτήσουν τὸ ἐνιαῖο πρόσωπό Του⁷⁴.

Ὁ ἅγιος **Κυρίλλος** σὲ καμιά περίπτωση κατέληξε στὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ δύο συνενωθέντα στοιχεῖα ἢ τὸ ἓνα ἀπ’ αὐτὰ ἦταν ἀτελές ἢ ὅτι ἀπὸ τὴν ἐνωσή τους προέκυψε μία νέα, σύνθετη φύση. Ἀντίθετα, δεχόταν ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ ἦταν τέλεια, μέ σῶμα καὶ λογικὴ ψυχὴ⁷⁵, γι’ αὐτὸ καὶ ἔλεγε, ὅτι κατὰ τὴ φύση αὐτὴ ἦταν «ὁμοούσιος ἡμῶν ὅτι ἐξ ἡμῶν»⁷⁶. Βέβαια, τέλεια δεχόταν ὅτι ἦταν καὶ ἡ θεία φύση⁷⁷. Τόσο ἡ θεία ὅσο καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ ἦταν ὑποστάσεις, τῶν ὁποίων ἐγινε «σύννοδος, ἵνα καὶ ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγος ἀληθῶς γενέσθαι πιστεύηται»⁷⁸. Δέν ἦταν ἐνωση προσώπων «κατ’ εὐδοκίαν», ὅπως ἰσχυριζόταν ὁ Νεστόριος⁷⁹.

Ἡ ὑποστατικὴ αὐτὴ ἐνωση, κατὰ τὸν ἅγιο **Κυρίλλο**, ἐγινε στὴ μήτρα τῆς ἀγίας Παρθένου Θεοτόκου⁸⁰, ἀπὸ αὐτὴ τὴ σύλ-

74) Βλ. **Ἀνδρέου Θεοδώρου**, ἐνθ’ ἄνωτ., σ. 82.

75) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πεντάβιβλος ἀντίρρησης κλπ., ἐνθ’ ἄνωτ. (Κεφ. Β’, Προοίμιον), PG 76, 60 D. 61 A.

76) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Ἡ Βίβλος τῶν θησαυρῶν, Περί τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος (Λόγος Γ’), PG 75, 136 C.

77) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας (Ἐπιστ. ΛΘ’), PG 77, 176 D. - **Τοῦ ἰδίου**, Πρὸς Ἀκάκιον Μελιτινῆς (Ἐπιστ. Μ’), PG 77, 192 A.

78) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς τοὺς τολμῶντας συνηγορεῖν τοῖς Νεστορίου δόγμασιν, ὡς ὀρθῶς ἔχουσι, Κεφάλαια ιβ’ (Ἀναθεμ. α’, Ἀπολογία Κυρίλλου), PG 76, 396 C.

79) Βλ. **Παν. Κ. Χρήστου**, ἐνθ’ ἄνωτ., Θ.Η.Ε., τόμ. 7ος, στ. 1173.

80) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς Νεστόριον (Ἐπιστ. Δ’), PG 77, 45D. 48 A.

ληψη⁸¹, πράγμα τό ὁποῖο σημαίνει, ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ οὐδέποτε ὑπῆρξε ἔξω ἀπό τό ἐνιαῖο πρόσωπό Του καί ἐπομένως δέν ὑφίστατο ἀρχικά ἀπό μόνη της καί δέν προσλήφθηκε ἀργότερα ἀπό τό Λόγο⁸². Παρ' ὅλο ὅτι δέν ἀγνοεῖ τή διαφορά τῶν φύσεων, οἱ ὁποῖες ἐνώθηκαν «ἀπορρήτως», ὥστόσο ἀπορρίπτει κατηγορηματικά τίς διαδόσεις σέ βάρος του, ὅτι τάχα δεχόταν «ὅτι κρᾶσις, ἢ σύγχυσις, ἢ φυρμός ἐγένετο τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τήν σάρκα»⁸³, ἐπειδή ἡ πρόσληψη ἀπό τήν ὑπόσταση τοῦ Θεοῦ Λόγου ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένε «ἀσυγχύτως καί ἀτρέπτως»⁸⁴.

Συνέπεια τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων στό Χριστό εἶναι, κατὰ τόν ἅγιο **Κυρίλλο**, ἡ πραγματική μετάδοση ἢ κοινοποίηση τῶν ιδιωμάτων. Ἔτσι, ὁ ἕνας Χριστός, ἄλλοτε μέν μιᾷ καί ἐνεργεῖ ὡς Θεός, ἄλλοτε δέ ὡς ἄνθρωπος: «Γέγονε τοίνυν ἴδια μέν τοῦ Λόγου, τά τῆς ἀνθρωπότητος· ἴδια δέ πάλιν τῆς ἀνθρωπότητος, τά αὐτοῦ τοῦ Λόγου. Εἷς γάρ οὕτω νοεῖται Χριστός καί Υἱός καί Κύριος»⁸⁵.

Γιά τόν ἅγιο **Κυρίλλο Ἀλεξανδρείας** καί τή χριστολογική του διδασκαλία θά μπορούσα νά γράψω πολύ περισσότερα⁸⁶, ἀπό ὅσα διατύπωσα πιο πάνω, ὅμως περιορίζομαι σ' αὐτά, λόγῳ τοῦ περιορισμένου χρόνου καί τοῦ ἐξειδικευμένου χαρακτήρα τῆς παρούσας ἐργασίας. Ἔχω τή γνώμη ὅτι καί μέ

81) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας (Ἐπιστ. ΛΘ'), PG 77, 177 A.

82) Βλ. Ἀνδρέου Θεοδώρου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 56.

83) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας (Ἐπιστ. ΛΘ'), PG 77, 180 B.

84) Πρὸς **Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ**, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 603.

85) Βλ. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν, Πεντάβιβλος ἀντίρρησις (Βιβλ. Γ', Κεφ. Γ'), PG 76, 137 C.

86) Ἐκτενέστερα γιά τόν ἅγιο **Κυρίλλο Ἀλεξανδρείας** καί τή χριστολογική του διδασκαλία, βλ. Ἀνδρέα Ν. Παπαβασιλείου, Ὁ Θεολογικός Διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων, Τόμ. Πρῶτος, Λευκωσία 2000, σσ. 214-238.

ὅσα ἐξέθεσα, ἔστω καί συνοπτικά, συνέβαλα στήν ἀποσαφή-
νιση τοῦ θολοῦ πεδίου τοῦ Θεολογικοῦ μας Διαλόγου μέ τούς
Ἀντιχαλκηδονίους, δίδοντας ἔτσι τή δυνατότητα σέ κάθε
ἐνδιαφερόμενο νά σχηματίσει ἀκριβή εἰκόνα καί σαφή ἀντί-
ληψη σ' ὅτιδήποτε ἀφορᾷ τό θέμα αὐτό.

(Συνεχίζεται)
